

MERIPELASTUSOPAS

2006

3. SMC

Search and rescue Mission Co-ordinator
Meripelastusjohtaja

MERIPELASTUSOPAS

2006

3. SMC

Search and rescue Mission Co-ordinator
Meripelastusjohtaja

Rajavartiolaitos
Raja- ja merivartiokoulu
PL 5
02151 Espoo

Verkkoversio ja päivityssivut:
www.raja.fi/meripelastusopas2006

ISBN 952-491-116-7 (pdf. kansio)
952-491-119-1 (pdf. osa 3)

1. painos 2006

Edita Prima Oy, Helsinki 2006

SISÄLLYSLUETTELO

3.	MERIPELASTUSJOHTAJA (SEARCH AND RESCUE MISSION CO-ORDINATOR, SMC)	5
3.1	Tehtävät	5
3.2	Toiminta eri vaaratilanteissa	6
3.2.1	Ilmoituksen vastaanotto	6
3.2.1.1	Hätäilmoitus	7
3.2.1.2	Katoamisilmoitus	8
3.2.1.3	Hätäraketti-ilmoitus	9
3.2.1.4	Meripelastustoimen sairaankuljetukset	10
3.2.1.5	Muut sairaankuljetukset	11
3.2.2	Etsintä- ja pelastustoiminnan käynnistäminen	11
3.2.2.1	Tilannearvio	11
3.2.2.2	Toiminnan perusajatus	13
3.2.2.3	Etsinnän suunnittelu	14
3.2.2.4	Pelastussuunnitelma	16
3.2.3	Meripelastusyksiköiden hälyttäminen	16
3.2.3.1	Tehtävänanto	16
3.2.3.2	Onnettomuuspaikan johtajan asettaminen	17
3.2.3.3	Lentotoiminnan koordinaattorin asettaminen	17
3.3	Keskustyöskentely	18
3.3.1	Keskuksen miehitys	18
3.3.2	Keskuksen vahventaminen	19
3.3.2.1	Keskuksen ja sitä tukevan henkilöstön tehtävät suuronnettomuusvalmiudessa	20
3.3.3	Työvuororutiinit	21
3.3.4	Johtamisvälineet	23
3.4	Yhteistoiminta	24
3.4.1	Meripelastuksen johtokeskukset	24
3.4.2	Pelastustoimi	27
3.4.2.1	Hätäkeskuslaitos	27
3.4.2.2	Alueelliset pelastuslaitokset	28
3.4.3	Lentopelastuspalvelu	28
3.4.4	Muut viranomaiset	29
3.4.4.1	Poliisi	29
3.4.4.2	Merenkulkulaitos	29
3.4.4.3	Puolustusvoimat	31
3.4.4.4	Sosiaali- ja terveystoimintaviranomaiset	31
3.4.4.5	Ympäristöviranomaiset	31

3.4.4.6	Onnettomuustutkintakeskus	32
3.4.4.7	Tulli	32
3.4.4.8	Ilmatieteenlaitos	32
3.4.4.9	Merentutkimuslaitos	32
3.4.5	Vapaaehtoistoiminta	33
3.4.6	Varustamot	34
3.4.7	Alusten ja satamien turvallisuutta koskeva lainsäädäntö	34
3.5	Tiedottaminen	34
3.5.1	Tavanomaiset merionnettomuudet	34
3.5.2	Vakavat merionnettomuudet tai suuronnettomuudet	34
3.5.3	Tiedottamisessa huomioitavat asiat	35

3. MERIPELASTUSJOHTAJA (SEARCH AND RESCUE MISSION COORDINATOR, SMC)

3.1 TEHTÄVÄT

Meripelastuksen johtokeskuksen tehtävät

Meripelastuksen johtokeskuksen tehtävänä on vastata omalla meripelastuslohkolleen meripelastustoimen välittömästä johtamis- ja viestitysvalmiuden ylläpidosta sekä meripelastuksen vaaratilanteiden radioviestinnästä. Johtokeskus vastaa etsintä- ja pelastustoimien johtamisesta ja osoittaa avun merellä vaarassa oleville.

Meripelastuksen johtokeskuksen tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

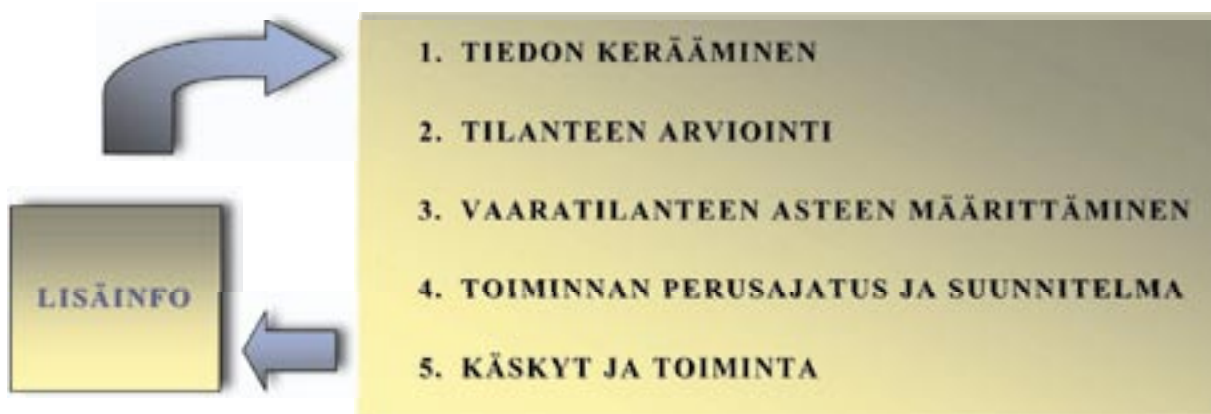
- keskuksen on kyettävä toimimaan ja olla käytettävissä meripelastustoimen tehtäviin 24 h vuorokaudessa,
- henkilökunnan tulee olla koulutettua ja kyvykästä toimimaan meripelastustoimen tehtävissä,
- henkilökunnalta edellytetään englanninkielen taitoa,
- kartastojen tulee kattaa meripelastustoimen vastuualueen,
- tulee kyetä määrittämään hädässä olijan sijainti (mm. gsm paikannus),
- tulee kyetä vastaanottamaan ja välittämään hätähälytyksiä,
- kyky välittömään yhteydenottoon muiden meripelastusjohtokeskusten, lentopelastuskeskuksen ja rannikkoradioaseman kanssa,
- kyky nopeaan ja luotettavaan kommunikointiin varustamoiden, kansallisen naapuri meripelastuskeskuksen, naapurimaiden meripelastuskeskusten, Ilmatieteen Laitoksen sekä meripelastuslohkon vahvistettujen etsintä- ja pelastusyksiköiden kesken sekä
- keskuksella tulee olla ajan tasalla oleva meripelastussuunnitelma (sis. suuronnettomuussuunnitelman) meripelastuslohkonsa voimavarojen käytöstä ja johtamisesta sekä toimintojen yhteensovittamisesta eri vaaratilanteissa.

Meripelastusjohtajan (SMC) tehtävät:

Meripelastuksen johtokeskuksessa toimiva meripelastusjohtaja johtaa etsintä- ja pelastustoimintaa. Näihin toimiin liittyen SMC;

- ottaa tarvittaessa vastaan vaaratilanteita koskevat ilmoitukset,
- määrittää vaaratilanteen asteen,
- selvittää tilanteen ja avuntarpeen onnettomuuspaikalla,
- päättää tarpeellisten meripelastusyksiköiden hälyttämisestä tilanteen vakavuuden ja laajuuden mukaan,
- laatii pelastussuunnitelman (toiminnan perusajatus),
- päättää käytettävistä meripelastusyksiköistä,
- määrää tarvittaessa onnettomuuspaikan johtajan (OSC:n) ja lentotoiminnan koordinaattorin (ACO:n),
- antaa tehtävät ja ohjeet alayksiköille ja tarvittavalle erikoishenkilöstölle sekä pelastustoimelle,
- esittää tarvittaessa johtoryhmän hälyttämistä SC:lle,
- huolehtii yhteistoiminnasta muihin meripelastuksen johtokeskuksiin,

- esittää lentorajoitusten määräämiset lentopelastuskeskukselle,
- pitää meripelastusyksiköt ja muut johtoportaat tietoisena onnettomuuden laadusta ja avun tarpeesta,
- huolehtii pelastusorganisaation toimintaedellytyksistä tilanteen mukaan sekä hankkii tarvittavia lisäresursseja,
- päättää ilmoittamisesta muiden maiden meripelastusviranomaisille (SITREP-lomake),
- sopii tarvittaessa lisähenkilöstön töihin hälyttämisestä valmiuspäivystäjän kanssa,
- ilmoittaa kalastus- ja kauppa-aluksille tapahtuneet onnettomuudet onnettomuustutkintakeskuksen päivystäjälle ja ennakolta sovitulle merenkulkuviranomaiselle,
- ilmoittaa tarvittaessa tapahtuneesta Suomen ympäristökeskuksen päivystäjälle ja sopii tarvittaessa yhteistyöstä,
- käskee tarvittaessa ilmoitukset ja suorituspyynnöt lentopelastuskeskukselle ja rannikkoradioasemalle,
- välittää tilannekatsauksia pelastusyksiköille ja pelastettavalle
- laatii pelastuspalvelutiedotukset yleis- ja paikallisradiolle sekä tiedotteet tiedotusvälineille,
- huolehtii tiedottamisesta,
- ilmoittaa poliisille onnettomuudessa menehtyneistä tai kadoksiin jääneistä henkilöistä ja onnettomuuteen mahdollisesta liittyvästä rikosepäilystä,
- päättää etsintä- ja pelastustehtävien keskeyttämisestä ja niiden lopettamisesta,
- vastaa tapahtuman suoritteiden tilastoinnista ja kirjaamisesta meripelastuksen tietojärjestelmään meripelastuslohkokeskuksessa sekä
- ilmoittaa merkittävät meripelastustapahtumat RVLE:lle.

3.2 Toiminta eri vaaratilanteissa

3.2.1 Ilmoituksen vastaanotto

Meripelastuksen johtokeskus vastaanottaa vaaratilanneilmoituksia ihmisen hädästä merellä mm:

- puhelimella,
- VHF- ja MF-DSC hätäturvallisuuskutsutaajuuksilla sekä
- VHF- ja MF- hätätaajuuksilla puheella,

- VIRVE:llä,
- Cospas-Sarsat hätähälytysten vastaanottojärjestelmällä,
- tekstiviestillä (esimerkiksi järjestelmä kuulorajoitteisille).

Ilmoituksen tiedot kirjataan aina meripelastuksen tietojärjestelmään. Hätäilmoituksen vastaanotettuaan johtokeskus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin ihmishengen pelastamiseksi tai avuntarpeen kartoittamiseen.

Katoamisilmoituksen tietojen pohjalta pyritään selvittämään kadonneen henkilön sijainti sekä onko hän merihädässä ja mitä apua hän mahdollisesti tarvitsee.

Meripelastustehtävissä tulee käyttää aina tarkoituksenmukaisinta yksikköä. Aluksilta mereltä tapahtuvissa sairaankuljetuksissa voidaan potilaan tilasta, kuljetuksesta ja kuljetuksen aikaisesta hoidosta tarvittaessa konsultoida lääkärin kanssa.

Sairaankuljetus mantereelta tai saaresta ei ole meripelastusta. Se perustuu hätäkeskuksen riskiarvioon potilaan tilasta ja kuljetuksen kiireellisyydestä.

Yhteistä kaikille ilmoituksille on että;

- operaattori ottaa ilmoittajan yhteystiedot ja ilmoituksen vastaan,
- yhteyttä ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa katkaista ennen kuin kaikki tarvittavat tiedot yhteystietoineen on kirjattu ja annettu toimintaohjeet,
- meripelastusjohtaja tekee heti ilmoituksen vastaanotettuaan tilanearvion ja määrittää vaaratilanteen asteen sekä laatii pelastussuunnitelman,
- mikäli avuntarve on välitön, tulee - samanaikaisesti kun tietoa kerätään - pelastusyksikkö lähettää välittömästi onnettomuuspaikalle,
- yksiköt hälytetään liikkeelle etupainotteisesti,
- tiedustelua jatketaan hyödyntämällä eri rekistereitä ja tietojärjestelmiä,
- uuteen tietoon reagoidaan,
- kaikki viestiliikenne nauhoitetaan sekä
- kaikki toimenpiteet kirjataan ja taltioidaan tietojärjestelmään.

3.2.1.1 Hätäilmoitus

Operaattori kerää tapahtuman oleelliset tiedot ilmoittajalta kysymällä ja johtamalla keskustelua aktiivisesti. Operaattorin on pyrittävä suoraan yhteyteen hädässä olevan tai havainnon tekijän kanssa. Tiedon oikeellisuutta on arvioitava kriittisesti jo puhelun aikana ja tehtävä tarkentavia kysymyksiä ilmoittajalle. Johdattelevaa tiedonkeruuta on vältettävä. DSC-laitteella tai radiopuhelimella vastaanotettuun hätäsanomaan on vastattava viipymättä. Tilanteenmukainen hätä- ja pikaliikenne käynnistetään tarvittaessa.

Ilmoittajalta on kysyttävä;

- ilmoittajan yhteystiedot,
- mitä on tapahtunut,
- hädässä olevan yhteystiedot,
- hädässä olevan sijainti,
 - varmistaa paikka sitomalla se ympäristöön (kaupunki, kunta, alue tai muu tunnettu maantieteellinen paikka),
- avun tarve,

- henkilöiden lukumäärä,
- aluksen tiedot,
- mahdollinen vaarallinen lasti,
- sääolosuhteet onnettomuusalueella,
- lisäksi annettava ohjeet hädässä oleville.

Operaattori kirjaa meripelastuksen tietojärjestelmään ilmoituksen tiedot, kuvauksen tapahtumasta ja tapahtumapaikan säätilan. Meripelastusjohtaja tekee tietojen pohjalta tilannearvion, määrittää vaaratilanteen asteen ja laatii toiminnan perusajatuksen sekä kirjaa ne myös meripelastuksen tietojärjestelmään. Tarvittaessa meripelastusjohtaja laatii tarkemman pelastussuunnitelman joka kirjataan myös tietojärjestelmään. Apua on hälytettävä paikalle tilanteen niin vaatiessa jo etupainotteisesti.

3.2.1.2 Katoamisilmoitus

Meripelastuslakia sovelletaan merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen. Muissa tapauksissa kadonneiden ihmisten etsinnän päävastuuviranomainen on poliisi.

Katoamisen olosuhteet ja kadonneen tausta sekä mieliala on pyrittävä selvittämään määrätietoisesti. Katoamisen taustalla voi olla mahdollisesti riita, alkoholi tai jokin muu syy mikä voi selittää kadonneen mielialaa ja aikeita. Hienotunteisuus ei saa kuitenkaan rajoittaa tiedon määrää. Ilmoittajan omat toimet on myös selvitettävä ja aktivoitava ilmoittaja sekä omaiset mukaan etsintään mahdollisuuksiensa mukaan.

Ilmoittajalta on kysyttävä;

- ilmoittajan yhteystiedot,
- kadonneen/kadonneiden henkilö- ja yhteystiedot,
- henkilön tuntomerkit,
- mitä on tapahtunut,
- onko aiemmin tapahtunut vastaavaa,
- miten kadonnut tuntee merialueen,
- reittisuunnitelmat,
- onko alueella tuttuja paikkoja tai tuttavien yhteystiedot,
- sairaudet ja mahdollinen lääkitys,
- mistä henkilö on lähtenyt ja onko lähtöpaikka tarkistettu,
- milloin lähtöpaikka on tarkastettu,
- milloin henkilöstä viimeinen varma havainto,
- kulkuvälineen tuntomerkit
- onko kulkuväline (auto, pyörä) lähtöpaikassa,
- katoamisalueen paikanmäärittäminen,
 - varmista paikka sitomalla se ympäristöön (kaupunki, kunta, alue tai muu tunnettu maantieteellinen paikka) sekä
- sääolosuhteet katoamisalueella.

Tiedustelua on jatkettava aktiivisesti ja reagoitava uuteen tietoon tilanteen mukaisesti.

Operaattori kirjaa kaikki edellä mainitut tiedot, kuvauksen tapahtumasta ja katoamisalueen säätilan meripelastuksen tietojärjestelmään. Meripelastusjohtaja tekee tietojen pohjalta tilannearvion, määrittää vaaratilanteen asteen ja laatii toiminnan perusajatuksen sekä kirjaa ne myös meripelastuksen tietojärjestelmään.

Meripelastuksen johtokeskus lukee radiolla tarvittaessa tilanteenmukaisen hätä- tai pikasanoman. Matkaviestimen paikkatietokysely tehdään meripelastuksen tietojärjestelmällä tai pyyntö lähetetään teleoperaattorille. Tekstiviesti 'ota yhteyttä meripelastuskeskukseen (meripelastuksen hälytysnumero)' lähetetään mahdollisesti suljettuun matkaviestimeen. Matkaviestimen sijaintitietoa ei saa kertoa ilmoittajalle tai omaisille kuin alaikäisistä henkilöistä. Omaisille voi ilmoittaa esim. 'kadonneeksi ilmoitetulla ei ole hätää ja häntä on pyydetty soittamaan kotiin'.

3.2.1.3 Hätäraketti-ilmoitus

Operaattori kerää tapahtuman oleelliset tiedot ilmoittajalta kysymällä ja johtamalla keskustelua aktiivisesti. Operaattorin on pyrittävä suoraan yhteyteen havainnon tehneen henkilön kanssa ilman välikäsiä. Tiedon oikeellisuutta on arvioitava kriittisesti jo puhelun aikana ja tehtävä tarkentavia kysymyksiä ilmoittajalle. Kaikki toimenpiteet on taltioitava.

Havainnon tehneeltä on kysyttävä;

- mitä on havaittu,
- henkilön sijainti havaintohetkellä,
- havainnon kellonaika,
- havaintopaikan korkeus merenpinnasta
- havainnon korkeus merenpinnasta,
- havainnon suuntima,
 - tosisuuntana sekä
 - maastoon sitoen,
- liikesuunta,
- etäisyysarvio, hätämerkin jättämä mahdollinen savu
- väri,
- kesto aika,
- mahdolliset äänet sekä
- onko havainnon tekijä nähnyt hätäraketin aiemmin ja onko muita havainnontekijöitä.

APUTAULUKOT MINIMI- JA MAKSIMIETÄISYYKSIEN MÄÄRITTÄMISEKSI

Arvioitu pystykulma ”ei enempää kuin..”

ASTEET	NYRKKI	KÄSISOIHU	TÄHTIRAKETTI	LASKUVARJO
Horisontissa	-	0,1 mpk	1 mpk	4 mpk
2 °	¼	0,05 mpk	0,5 mpk	2 mpk
4 °	½	0 mpk	0,25 mpk	1 mpk
8 °	1	0 mpk	0,1 mpk	0,5 mpk
16 °	2	0 mpk	0,05 mpk	0,2 mpk
24 °	3	0 mpk	0 mpk	0,15 mpk
32 °	4	0 mpk	0 mpk	0,1 mpk

Arvioitu pystykulma ”ei vähempää kuin..”

ASTEET	NYRKKI	KÄSISOIHU	TÄHTIRAKETTI	LASKUVARJO
Horisontissa	-	6 mpk	28 mpk	30 mpk
2 °	¼	4 mpk	24 mpk	26 mpk
4 °	½	2 mpk	6 mpk	8 mpk
8 °	1	1 mpk	3 mpk	4 mpk
16 °	2	0,5 mpk	1 mpk	1,5 mpk
24 °	3	0,25 mpk	0,5 mpk	0,75 mpk
32 °	4	0,1 mpk	0,25 mpk	0,5 mpk

Taulukossa ”nyrkki” tarkoittaa käsivarsi ojennettuna nyrkin korkeutta horisontista

Kun havaintokulma on yli 8°, on todennäköistä, että kohde on ”lähellä”, eli alle 4 mpk:n etäisyydellä.

Taulukon arvot soveltuvat vain tapauksiin, joissa havaitsijan silmäkorkeus meren pinnasta on 6 metriä tai vähemmän.

Operaattori kirjaa kaikki edellä mainitut tiedot, kuvauksen tapahtumasta ja havaintoalueen säätötilan meripelastuksen tietojärjestelmään. Meripelastusjohtaja tekee tietojen pohjalta tilannearvion, määrittää vaaratilanteen asteen ja laatii toiminnan perusajatuksen sekä kirjaa ne myös meripelastuksen tietojärjestelmään. Havainto on pyrittävä varmistamaan muilta yksiköiltä ja alueella liikkuvilta aluksilta. Meripelastuksen johtokeskus lähettää tarvittaessa tilanteenmukaisen pikasanoman.

3.2.1.4 Meripelastustoimen sairaankuljetukset

Kun ihminen pelastetaan mereltä vaarasta ja hänet evakuoidaan jatkohoitoon, on kyseessä meripelastustoimen sairaankuljetus. Kuljetus on potilaalle maksuton ja sen katsotaan liittyvän meripelastustoimen vaaratilanteeseen siihen asti, kunnes potilas on luovutettu maissa yleisen sairaanhoidon vastuulle.

Toimenpiteet;

- selvitetään mitä on tapahtunut, missä on tapahtunut sekä yhteystiedot,
 - vamman tai sairauden oireet,
 - vamman aiheuttaja,
- oireiden ja kuljetustavan selvittämiseksi voidaan tarvittaessa konsultoida lääkärin kanssa,

- hälytetään apua,
 - määritetään kuljetusväline sekä
 - tarvittaessa otetaan hoitohenkilöstö mukaan,
- annetaan yksikölle kuvaus tilanteesta,
 - mikä kohteessa odottaa,
 - kiinnittymispaikka pintayksikölle ja laskeutumispaikka helikopterille sovit-
tava aluksen ja avustavan yksikön välillä sekä
 - kuljetus maissa,
- selvitetään sääolosuhteet paikalla sekä
- kirjataan ja taltioidaan tapahtuman toimenpiteet tietojärjestelmään.

3.2.1.5 Muut sairaankuljetukset

Kun potilas noudetaan saaresta, mantereelta tai sisävesiltä hätäkeskuksen pyynnös-
tä, on kyseessä muu sairaankuljetus. Hätäkeskuspäivystäjä tekee arvion potilaan
tilasta, määrittää vaatimukset kuljetuksen tasosta ja nopeudesta vastuulääkäriltä
saamiensa ohjeiden mukaisesti. Päätöksen muun sairaankuljetuksen suorittamises-
ta meripelastusyksiköllä tekee SMC.

Pyynnössä tulisi ilmetä;

- ilmoittajan yhteystiedot,
- potilaan tiedot, tila, riskiarvio sekä mahdollinen ennuste,
- potilaan sijainti,
- mitä on tapahtunut,
 - mikä kohteessa odottaa,
 - rantautumispaikat ja
 - kuljetus maissa,
- tulevatko sairaankuljettajat mukaan sekä
- mihin potilas toimitetaan?

Meripelastusyksiköiden hälyttäminen muuhun sairaankuljetustehtävään

- hälytä apua,
 - määrää kuljetusväline pyynnön mukaisesti,
 - sairaankuljettajat otettava mahdollisesti mukaan,
- anna yksikölle kuvaus tilanteesta,
 - mikä kohteessa odottaa,
 - rantautumispaikat,
 - kuljetus maissa sekä
- kirjaa ja taltioi tapahtuman toimenpiteet meripelastuksen tietojärjestelmään.

3.2.2 Etsintä- ja pelastustoiminnan käynnistäminen

3.2.2.1 Tilanearvio

Tilanearvio on meripelastusjohtajan ensimmäinen tehtävä. Tilanearvioon kirja-
taan mitä on todennäköisesti tapahtunut. Tilanearviossa määritetään vaaratilan-
teen aste, hädän laatu ja laajuus ilmoituksessa saadun tiedon pohjalta. Arviossa
on tukeuduttava tosiasioihin ja mietittävä mitä tekijöitä tapahtumaan liittyy. On
varauduttava myös olosuhteiden ja vaaratilanteen muuttumiseen, koska ilmoituk-

sen alkutiedot voivat poiketa paljon todellisesta tilanteesta tapahtumapaikalla. Tilanearviota tarkennetaan meripelastustehtävän edetessä ja siksi tilanteen arviointi on jatkuvaa toimintaa. Rekistereitä ja tietojärjestelmiä tulee käyttää mm. aluksen sijainnin selvittämiseksi ja kohteen yksilöimiseksi.

Tilanearvioon vaikuttavia tekijöitä;

- sijainti,
 - aluksen lähtösatama ja -aika etsintätilanteessa,
 - paikanmäärityksen luotettavuus,
 - varmista onnettomuusaluksen paikka sitomalla se ympäristöön (kaupunki, kunta, alue tai muu tunnettu maantieteellinen paikka) ja
 - varmista onnettomuusaluksen ilmoitettu sijainti alueen merivartioyksiköiden meriliikennekeskuksen tai puolustusvoimien yksiköiden valvontalaitteilla,
- ilmoittajan kuvaus tilanteesta,
 - onko ilmoittaja joku sivullinen vai esim. onnettomuusaluksen päällikkö,
 - tarkasteltava kriittisesti ja selvennettävä tarkentavin kysymyksin,
- kohde,
 - kohteen koko ja laatu sekä
 - onko se esim. pinnalla, vesilastissa vai upoksissa,
- hädässä olevien lukumäärä ja toimintakunto,
 - huomioitava eri-ikäisten käyttäytyminen onnettomuustilanteessa,
- ihmiset veden varassa,
 - ovatko ihmiset veden varassa ilman kelluntavälineitä, puettuina kelluntavälinein vai lautassa,
- avun tarve,
 - evakuointi,
 - evakuointisuunnitelma laadittava yhdessä onnettomuusaluksen päällikön kanssa,
 - määriteltävä evakuointipaikka mantereelle, saareen tai toiseen alukseen yhdessä pelastusviranomaisten kanssa,
 - määrättävä yhteysupseeri evakuointipaikkaan sekä
 - henkilötiedoista kirjattava onnettomuusaluksella ja evakuointipaikassa,
 - henkilötunnus,
 - nimi,
 - sukupuoli ja
 - kansallisuus
 - palontorjunta,
 - arvioitava lisäavun tarve (pelastuslaitos) sekä
 - kuljetustarve,
 - vauriontorjunta,
 - kykeneekö alus itse vaurion torjuntaan,
 - meripelastusyksiköt ryhtyvät vauriontorjuntaan vain, mikäli se on ihmishengen pelastamiseksi tai laajan ympäristötuhovaaran vuoksi tarpeen,
 - ensiapu,
 - meripelastushelikopteri sairaankuljetukseen sekä
 - sairaanhoitohenkilöstöä paikalle
 - hinaus,
 - tehtävään ei ryhdytä meripelastustehtävänä, vaan hinaustehtävä on välitettävä kaupallista toimintaa harjoittavalle yksikölle,

- ihmishengen pelastamiseksi ilmeisestä vaarasta voidaan alus ottaa hinaukseen, mutta hinausta ei tule jatkaa meripelastustehtävänä pidempään kuin on välttämätöntä, vaan se on välitettävä kaupallisille toimijoille.
- vuodenaika ja meriveden lämpötila,
 - arvioitava ihmisen hengissä säilyminen veden varassa,
- valaistusolosuhteet,
 - kuinka kauan voidaan toimia valoisan aikaan,
 - useiden yksiköiden tehokas käyttö hyvissä valaistusolosuhteissa,
- lasti,
 - vaikutus pelastustoimintaan,
 - kemikaalilastista ilmoitettava HÄKE:n ja SYKE:n päivystäjille,
 - selvittävä toimintaohjeet aluksen lähestymisestä,
- käytettävissä olevat yksiköt,
 - soveltuvuus annettuun tehtävään,
 - yksiköiden henkilöstön yhdistäminen etsintätilanteessa tarpeen mukaan paremman etsintäkyvyn vuoksi,
- muu meriliikenne sekä
 - meritilannekuva selvittävä ja aktivoitava muut merenkulkijat,
- sääolosuhteet onnettomuuspaikalla,
 - tuulihistoria, sääennuste, virtatiedot ja merkitsevä aallonkorkeus ilmatieteenlaitokselta.

3.2.2.2 Toiminnan perusajatus (TPA)

Toiminnan perusajatus syntyy tilannearvion pohjalta ja sisältää toimet hädässä olevan löytämiseksi ja pelastamiseksi. Toiminnan perusajatuksessa tulee ilmetä miten ja millä voimavaroilla pelastustehtävä suoritetaan sekä tullaanko OSC:a ja ACO:a käyttämään tehtävässä.

Vaikuttavat tekijät

- resurssien saatavuus ja sopivuus
- tehtävät yksiköille,
 - etsintä,
 - menetelmä,
 - mitä etsitään,
 - etsintäalue,
 - aloituspiste ja suunta,
 -
 - evakuointi,
 - evakuointipaikan määrittäminen,
 - palontorjunta,
 - vauriontorjunta,
 - ensiapu, Triage,
 - hinaus,
 - OSC,
 - kuljetustarve,
- viestiyhteydet,
- sääolosuhteet onnettomuuspaikalla,
- muut osallistuvat yksiköt,

- valmistautumistehtävä tai tieto siitä koska lisätietoja annetaan,
- varaudu tilanteen muuttumiseen huonompaan suuntaan,

Tilanteen niin vaatiessa voidaan tarkempi pelastussuunnitelma laatia pelastustoiminnan tueksi. (IAMSAR).

3.2.2.3 Etsinnän suunnittelu

Etsinnän suunnitteluun käytetään meripelastuksen tietojärjestelmää, jota tuetaan eri viranomaisten ja yhteistoimintatahojen tuottamilla palveluilla (mm. Ilmatieteen laitos, Merenkululaitos, Merentutkimuslaitos, varustamot, alusrekisterit). Suunnitelman tueksi on tuotettava paljon tietoa, jotta etsintä olisi tuloksellista.

Onnettomuustilanne

- onnettomuusalueen kuvaus,
- sijainti,
 - tunnettu paikka tai viimeinen tunnettu paikka ja aika,
 - merenkululle vaarallinen alue - mahdolliset rajoitukset VTS,
 - mahdolliset esitykset ilmatilan rajoitusalueesta ARCC:lle,
- tapahtuman kellonaika,
- hädässä olevien ihmisten lukumäärä,
- onko ihmisiä tai pelastusvälineitä vedessä,
- mitä ensisijaisesti ja toissijaisesti etsitään,
- pelastusvälineiden laatu ja määrä onnettomuusalueella,
- säätilan vaikutus,
 - tuulihistoria ja tuuliennuste
- virtaustiedot,
 - virtaustiedot, tarvittaessa oma virtauspoiju onnettomuusalueella
- käytettävät voimavarat sekä
- onko lähistöllä mahdollista evakuointia varten aluksia, saaria tai mannerta.

Etsintäalue ja osaetsintäalueet

- kokonaisetsintäalueen koko määritetään huomioiden
 - alueen sääolosuhteet,
 - etsittävien eloonjäämiskyky,
 - etsinnän painopiste,
 - kohde,
 - etsintään käytettävät resurssit sekä
 - etsintäaika, jossa huomioitava valoisan ajan hyväksikäyttö.
- osaetsintäalueet, esimerkiksi
 - annetaan pohjoinen ja eteläinen latitudi sekä läntinen ja itäinen longitudi
 - annetaan suorakulmaisen osaetsintäalueen kulmapisteinä,
 - neliönä keskipisteen koordinaatteina ja säteenä,
 - sitomalla alue esim. saariin tai luotoihin,
 - reittietsinnässä alku- ja loppupisteen koordinaatteina tai
 - laajenevassa ympyrässä alkupisteen koordinaattina.

Yhteistoiminta onnettomuusalueella

- OSC tarveharkinta
 - harkittava, kun vähintään kolme pintapelastusyksikköä osallistuu tehtävään,
 - saavutetaanko määräämisellä todellista hyötyä vai sidotaanko yksikkö turhaan,
 - käytettävissä olevien yksiköiden soveltuvuus OSC tehtävään.
- ACO tarveharkinta
 - harkittava, kun vähintään kolme lentopelastusyksikköä osallistuu tehtävään,
 - onko lentotoimintaa siinä määrin, että se on perusteltua ja voiko lentotoimintaa tulla enemmän myöhemmin sekä
 - onko tehtävään koulutettu henkilö saatavilla tehtävään.

3.2.2.4 Pelastussuunnitelma

Erillinen pelastussuunnitelma voidaan laatia esim. pitkäkestoisen etsinnän tueksi tai vaihtoehtoisesti voidaan tehdä uusi tilannearvio uuden tilanteen valossa ja laatia uusi toiminnan perusajatus, jolla tilanteessa edetään. Suunnitelman tekemisellä pyritään myös takaamaan toiminnan jatkuvuus.

Pelastussuunnitelmassa tulisi ottaa kantaa mm. seuraaviin tekijöihin;

- eloonjäämiskyvyn arviointi,
- ympäristötekijöiden arviointi,
- pelastusmenetelmien valinta,
- uuden etsintäsuunnitelman teko,
- pelastusvälineiden valinta,
- optimaalisen pelastussuunnitelman kehittäminen,
- valmiin pelastussuunnitelman kehittäminen,
- eloonjääneiden evakuointiin sekä
- pelastetuille annettavaan ensiapuun.

3.2.3 Meripelastusyksiköiden hälyttäminen

Meripelastusyksiköt hälytetään puhelimella, radiolla tai tekstiviestinä. Hälytyksen saanut yksikkö kuittaa hälytyksen ja ottaa yhteyttä johtokeskukseen lisätietojen saamiseksi. Annettujen tietojen pohjalta partion päällikkö pystyy ottamaan kantaa millä kalustolla ja miten varustettuna he lähtevät tehtävään jollei meripelastusjohtaja määrää sitä. Automaattihälytys palvelee varsinkin silloin, kun tehtävään hälytetään useita yksiköitä ja taustatietojen antaminen puhelimesta jokaiselle erikseen veisi arvokasta toiminta-aikaa.

3.2.3.1 Tehtävänanto

Meripelastustehtävään määrätään tarkoituksenmukaisin ja samalla nopein yksikkö. Hälytetylle yksikölle annetaan meripelastuksen johtokeskuksesta selkeä tehtävänanto. Tilannekuvauksen, vaaratilanteen asteen, toiminnan perusajatuksen ja tehtävän lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös valmistautumistehtävä tai tieto siitä koska lisätietoja annetaan. Tehtävän viestiyhteydet määrätään ja ilmoitetaan muut osallistuvat yksiköt.

Tehtävänannon runko;

- tilannekuvaus ja TPA,
- pelastusyksikkö määrätään johtokeskuksesta,
- tehtävä,
 - ihminen vedessä,
 - evakuointi, (-paikka),
 - etsintä,
 - mitä etsitään,
 - etsintäalue ja painopiste,
 - menetelmä,
 - etsintälinjaväli,
 - etsintäkaista sekä
 - aloituspiste ja suunta,

- kuljetus,
 - palontorjunta,
 - vauriontorjunta,
 - EA, Triage,
 - hinaus sekä
 - muu,
- viestiyhteydet,
 - sääolosuhteet onnettomuusalueella,
 - muut yksiköt alueella sekä
 - valmistautumistehtävä.

3.2.3.2 Onnettomuuspaikan johtajan asettaminen

Meripelastusjohtaja voi tarvittaessa asettaa onnettomuuspaikan johtajan (OSC), jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa onnettomuusalueen ulkopuoliset etsintä- ja pelastustoimet onnettomuuspaikalla. Onnettomuuspaikan johtajan tulisi olla tehtävään hyvin perehtynyt virkamies. Kiireellisissä tapauksissa, joissa se ihmishenkien pelastamiseksi on välttämätöntä, voidaan OSC:ksi tilapäisesti asettaa muukin tehtävään kykenevä henkilö kuin virkamies. Kansainvälisellä vesialueella muun kuin suomalaisen lipun alla purjehtivan aluksen henkilön on kuitenkin oltava tehtävään halukas, muuten häntä ei tule tehtävään asettaa.

Onnettomuuspaikan johtajan asettaminen on tarkoituksenmukainen ratkaisu erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa onnettomuuspaikalle saapuu runsaasti yksiköitä. Kaikille paikalle saapuneille etsintä- ja pelastusyksiköille sekä paikalla muuten oleville aluksille on jaettava tehtävät. Tähän toimenpiteeseen onnettomuuspaikalla olevalla henkilöllä on yleensä parhaat edellytykset.

Onnettomuuspaikan johtajaa määrättäessä on muistettava, ettei Rajavartiolaitoksen venekalusto aina välttämättä sovellu parhaiten OSC:n sijoituspaikaksi.

Onnettomuuspaikan johtajaksi on pyrittävä asettamaan sen etsintä- ja pelastusyksikön päällikkö, jolla on parhaat johtamisedellytykset. Onnettomuuspaikan johtajana voi toimia myös maista onnettomuusalueelle lähetetty rajavartiomies. Meripelastuksen johtokeskus tukee onnettomuuspaikan johtajan johtamistoimintaa järjestämällä hänen käyttöönsä tehtävässä tarvittavat voimavarat.

Onnettomuuspaikan johtaja voi antaa paikalla oleville etsintä- ja pelastusyksiköille sitovia käskyjä ja määräyksiä. Hän käyttävää tehtävässään meripelastusjohtajan alaisuudessa julkista valtaa ja toimii tehtävässään virkavastuun alaisena. Tehtävään asetettavalle tulee aina erikseen selvittää, että hän toimii tehtävässä täydellä virkavastuulla.

3.2.3.3 Lentotoiminnan koordinaattorin asettaminen

Hälytettäessä tai valmistauduttaessa käyttämään pelastustehtävään useita ilma-aluksia SMC saattaa tarvita lentokaluston käyttöön asiantuntevaa apua. Tällaisissa tilanteissa SMC voi asettaa lentotoiminnan koordinaattorin (ACO) johtamaan lentotoimintaa. Ilman asiantuntevan lentotoiminnan koordinaattorin apua ilma-alusten päälliköt joutuvat pelastustoiminnan yhteydessä keskenään sopimaan ilmatilankäytön periaatteista sekä huolehtimaan liikenneilmoituksista. ACO:n käyttämi-

sellä voidaan tehostaa pelastustoimintaa ja ilma-alusten miehistöjen työkuormaa laskea.

ACO:na toimii pääsääntöisesti tehtävään koulutettu rajavartiolaitoksen lentäjä tai siviililennonjohtaja.

Pääsäännöt ACO:n käyttämiseksi SMC:n apuna:

- aina hälytettäessä kolme tai useampia ilma-aluksia etsintä- tai pelastustehtävään
- myös hälytettäessä kaksi ilma-alusta, jos:
 - olosuhteet ovat poikkeuksellisen vaikeita,
 - toiminta kestää pitkään,
 - hälytetään ulkomaisia ilma-aluksia,
 - ilma-aluksia käytettäessä ei jää reserviä tai
 - muita pelastusyksiköitä on SMC:n johdettavana huomattavan useita.

3.3 Keskustyöskentely

3.3.1 Keskuksen miehitys

Meripelastuksen johtokeskuksen perusvalmius muodostuu minimissään ympärivuorokautisesta meripelastusjohtajan (SMC) ja operaattorin päivytyksestä. Perusvalmius luo riittävät edellytykset lyhytkestoisten meripelastustapahtumien johtamiselle.

SMC toimii keskuksessa vuoron esimiehenä vastaten kaikista meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävien johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella. Lisäksi hän vastaa, että keskuksen laitteet ovat toimintakunnossa, keskus on miehitetty määräysten mukaisesti ja meripelastussuunnitelmat ovat kunnossa.

Keskuksen operaattorilla on perusvalmiudessa kaksi erillistä vastuualuetta. Radiopuolella operaattori huolehtii hätäliikennepäivytyksestä, päivytyksen VHF-kanavaa 70 (DSC) ja 16 sekä MF-taajuutta 2187,5 kHz (DSC). Operaattori huolehtii myös muiden viestijärjestelmien kuuntelusta ja päivytyksestä. Toinen vastuualue kattaa mm. puhelinten, telefaksien ja VIRVE-liikenteen hoitamisen sekä meripelastusresurssien seuraamisen.

3.3.2 Keskuksen vahventaminen

Meripelastuksen johtokeskusta vahvennetaan suunnitellusti niin, että se pystyy suoriutumaan useista päällekkäisistä tai tapahtumakestoiltaan eriasteisista meripelastustoimen tehtävistä.

Mikäli meripelastuksen johtokeskuksen **perusvalmiuden** (SMC ja operaattori) mukainen henkilöstön määrä ei riitä kaikkien kiireellisten tehtävien hoitamiseen, siirrytään **tehostettuun** valmiuteen. Tehostetussa valmiudessa keskuksen hälytetään lisähenkilöstöä ennalta laaditun suunnitelman mukaan tai tilanteenmukaisesti SMC:n päätöksellä. Tällaisia lisähenkilöstöä vaativia tilanteita ovat esimerkiksi samanaikaisesti käynnissä olevat kiireelliset meripelastustehtävät tai laajat etsinnät. Lisähenkilöstönä voivat toimia vartioston valmiuspäivystäjä sekä vapaavuorolta hälytetty meripelastuksen johtokeskuksen henkilöstö.

Keskuksen tehostettu valmius luo johtamisedellytykset sellaisten suurehkojen ja pitkäkestoisten merionnettomuus- ja etsintätapausten selvittämiseksi, joissa joudutaan käyttämään runsaasti meripelastusyksiköitä. Kun keskuksessa on SMC:n lisäksi valmiuspäivystäjä tai toinen johtokeskusupseeri, toimivat he ensisijaisesti SMC:n apulaisina. Tällöin he voivat vastata esim. etsinnän suunnittelusta, ajelehtimislaskelmista ja tiedottamisesta.

Myös vilkkaimpana veneily kautena tulisi keskuksen henkilöstöä suunnitellusti vahventaa mahdollisuuksien mukaan ainakin toisella operaattorilla, jolloin esim. toinen operaattori vastaa radioliikenteestä ja toinen puhelin- ja muusta viestiliikenteestä.

Suuronnettomuusvalmiudessa meripelastuksen johtokeskukset vahventavat keskustaan meripelastuslohkonsa suuronnettomuussuunnitelman mukaisesti. Tässä valmiustilassa meripelastuslohkon johtoryhmän jäsenet tai osa heistä kutsutaan

komentajan päätöksellä kokoon. Keskusta tukemaan perustetaan esikunnan henkilöstöstä tiedotus- ja tarvittaessa myös huoltoryhmä. Suuronnettomuusvalmius luo edellytykset kaikkien rannikolla toimivien pelastus- ja etsintäyksiköiden jatkuvalle johtamiselle sekä meripelastustoimen, lentopelastuspalvelun ja pelastustoimen mahdollisimman laajalle yhteistyölle.

3.3.2.1 Keskuksen ja sitä tukevan henkilöstön tehtävät suuronnettomuusvalmiudessa

Keskuksessa on suuronnettomuustilanteessa paljon tehtäviä henkilöille, joista ei ole mainintaa IAMSAR:issa. Alla on perusratkaisu miten keskukselta tukevaa henkilöstöä ja tehtäviä voidaan jakaa.

SC

- Merivartioston komentaja tai hänen sijaisensa johtaa meripelastustoimea käyttäen apunaan meripelastuskeskusta, merivartioston esikuntaa ja meripelastuslohkon johtoryhmää.

SMC

- johtaa meripelastustapahtumaa ja yksiköitä tilanteen mukaisesti,
- vastaa siitä, että keskuksessa on riittävän tarkka ja ajan tasalla oleva tilannekuva sekä
- siitä, että toiminnan perusteisiin vaikuttavat tilannetiedot välitetään mahdollisimman nopeasti SC:lle, meripelastuslohkon johtoryhmän sihteerille ja tarvittavassa laajuudessa yhteistoimintaviranomaisille.

Meripelastusjohtajan apulainen (esim. keskuksen päällikkö, valmiuspäivystäjä tai johtokeskusupseeri)

- osallistuu tilanteen arviointiin,
- hankkii aktiivisesti tietoja,
- valmistelee annettuja käskyjä ja tehtäviä,
- avustaa etsinnän suunnittelussa sekä
- osallistuu tiedottamiseen.

Operaattori 1

- vastaa radioliikenteestä.

Operaattori 2

- vastaa puhelinliikenteestä.

Muu henkilöstö

Ylläpitävät saamiensa ilmoitusten ja itsenäisesti hankkimiensa tietojen perusteella ainakin seuraavia tietoja:

- tilanne onnettomuusalueella (mm. ilmoitukset hädän laadusta muutoksineen, pelastettujen lukumäärä, evakuointivalmius ja -kyky),

- tilanne onnettomuuspaikalla (OSC:n ja yksiköiden ilmoitukset esimerkiksi paikalla olevista meripelastusyksiköistä ja muista aluksista, vallitsevat olosuhteet ja muutokset),
- viestiyhteyksikaavio
- resurssit (käytettävissä olevat, hälytetyt, ETA:t, valmiudet, tiedot pelastusyksiköiden tilanteesta ja ominaisuuksista),
- annetut tehtävät sekä
- antavat tarvittaessa tilanneselostukset tiedottajille ja esikunnalle.

Lentotoiminnan koordinaattori (ACO)

- johtaa lentopelastusyksiköiden toimintaa SMC:n määrittämien tehtävien mukaisesti
- vastaa ilma-alusten huoltotarpeiden täyttämisestä,
- pitää kirjaa kunkin ilma-aluksen osalta evakuoituista henkilöistä sekä käytettävästä lentoajasta sekä
- huomioi yleisen lentoturvallisuuden.

Erikseen nimetty henkilö 1 (esim. apulaiskomentaja)

- johtaa esikunnan toimintaa,
- toimii tiedotuspäällikkönä sekä
- osallistuu meripelastuslohkoryhmän kokouksiin.

Erikseen nimetty henkilö 2 (esim. meritoimiston päällikkö)

- toimii meripelastuslohkoryhmän sihteerinä,
- pysyy jatkuvasti tietoisena yleistilanteesta ja valvoo, että meripelastuslohkon johtoryhmä ja komentaja saavat riittävät tiedot keskukselta sekä
- huolehtii johtoryhmän ja tarvittaessa komentajan päätösten välittämisestä SMC:lle.

Erikseen nimetty henkilö 3 (esim. teknillisen toimiston päällikkö)

- toimii huoltoryhmän johtajana sekä
- seuraa huoltotilannetta ja valmistautuu tarpeellisiin toimiin esikunnan ja keskuksen henkilökunnan huoltotarpeiden täyttämiseksi.

3.3.3 Työvuororutiinit

Vuoronvaihtoon liittyvät rutiinit

Meripelastuksen johtokeskuksen päivystyshenkilöstön työvuoro alkaa vuoronvaihdolla. Vuoronvaihtoon varataan riittävästi päällekkäistä työaikaa edellisen työvuoron kanssa. SMC vastaa työvuoron esimiehenä siitä, että keskuksen päivystyshenkilöstö on työkykyinen sekä kaikki meripelastustoimen tehtävien hoitamiseen tarvittava laitteisto on kunnossa. Edellisen vuoron esimies vastaa tiedon kulkemisesta tulevan työvuoron esimiehelle keskuksessa.

Vuoronvaihtoon liittyvät muut rutiinit

- selvitetään päättyvän työvuoron aikana olleet ja edelleen käynnissä olevat meripelastustapahtumat sekä virka-aputehtävät keskeisin osin,
- vartioston komentajan sekä oman meripelastuslohkon meripelastustoimen kannalta keskeisten henkilöiden tavoitettavuus,
- meripelastusresurssien kartoituksessa yksiköiden sijainti, valmius ja muut niiden käyttöön mahdollisesti vaikuttavat tekijät. Kartoitus pitää sisällään myös omien vartiolaivojen sijainnin ja vartiovuorosunnitelmien selvittämisen sekä ilma-alusten valmiuden ja suunniteltujen partio- ja valvontalentojen selvittämisen,
- vallitseva säätila (jäätilanne, meriveden lämpötila ym.) sekä sääennusteet selvitetään ja ennuste tulostetaan näkyville,
- oman meripelastuslohkon alueella mahdollisesti käynnissä olevat tai vuoron aikana tapahtuvat ammunnat, harjoitukset sekä muu operatiivinen toiminta (vesiliikenteen valvonta yms.),
- valmiuspäivystäjä pidetään tietoisena vuorokauden aikana meripelastuslohkon alueella sattuneista tapahtumista sekä
- selvitetään edellisen vuoron aikana havaitut tai korjaamattomat laiteviat, jotka vaikuttavat keskuksen toimintaan. Ilmenneistä laiteongelmista selvitetään myös mihin toimenpiteisiin laitteiden korjaamiseksi on ryhdytty ja koska työn pitäisi valmistua.

Päivystysvuoron työvuororutiinit

- keskus ylläpitää keskeytymätöntä hätäliikennepäivystystä,
- kaikista kauppamerenkulun (sis. kalastus- ja charteralukset) merionnettomuuksista välitetään tieto omassa organisaatiossa eteenpäin, ilmoitetaan tapahtuneesta aina Onnettomuustutkintakeskuksen päivystäjälle, SYKEN:n päivystäjälle, merenkulun tarkastajalle ja poliisille. Tapahtuneista onnettomuuksista välitetään tieto myös paikalliselle hätäkeskukselle ja merivoimille,
- MRCC Turku ylläpitää tilannekuvaa tärkeimpien kansallisten (ilma-alukset) etsintä- ja pelastusyksiköiden valmiudesta. Lohkokeskukset ylläpitävät tilannekuvaa oman lohkonsa alueelle tukeutuvien ilma-alusten osalta. Lohkokeskusten käytettäessä kansallisia meripelastusresursseja SMC ilmoittaa meripelastuskeskukseen arvion siitä kuinka kauan resurssi on sidottu kyseiseen tehtävään,
- äkillisistä tulossa olevista säärintamamuutoksista ilmoitetaan meripelastuslohkon merivartioasemille ja vartiolaivoille. Voimakkaan myrskyrintaman ajaksi, sen kesto ja ajankohta huomioonottaen SMC hälyttää ohjeiden mukaisesti päivystävän helikopterin kenttävalmiuteen,
- keskuksessa ylläpidetään oman meripelastuslohkonsa alueelta ja sen välittömästä läheisyydestä jatkuvaa meritilannekuvaa ja meripelastusyksiköiden osalta resurssiseurantaa sekä
- laitteistojen kunnon seuranta on jatkuvaa. Tarvittavia radio- ja puhelinyhteyksiä kokeillaan säännöllisesti ja mahdollisista vikahavainnoista ilmoitetaan tarvittavassa laajuudessa myös yhteistoiminta osapuolille. Naapurimaiden meripelastuskeskuksiin tehdään säännöllisesti yhteyskokeiluja.

3.3.4 Johtamisvälineet

Meripelastuksen johtokeskuksen johtamisvälineisiin kuuluvat viesti-, valvonta- ja tallennusjärjestelmät, erilaiset tilanne- ja karttatasot sekä IMO:n määrittämä meripelastustoimen kirjallisuus.

Viestijärjestelmät

Meripelastuksen johtokeskuksessa tarvittavista yhteisnumeroista pidetään tiedostoa. Muuttuvista yhteysnumeroista on kukin yhteistoimintaviranomainen velvollinen tiedottamaan meripelastusviranomaista. Meripelastukseen osallistuvien viranomaisten tai pelastusyksiköiden tietojen päivittämisestä huolehtii operaattorit.

Meripelastuksen johtokeskuksessa on käytössä viestiliikenteen tallennusjärjestelmä, jolla voidaan tallentaa puhelin- ja radioliikenne (ml. VIRVE-viestiliikenne). Seuraavat tietoon tulleet tapahtumat tallennetaan järjestelmään pysyviksi ja niistä otetaan tallennenauha talteen;

- suuronnettomuudet,
- onnettomuudet, joissa menehtyy yksi tai useampi ihminen,
- onnettomuudet, joissa vakavasti loukkaantuu yksi tai useampi ihminen sekä
- kaikki viestiliikennettä häiritsevä liikennöinti (mm häiriösoitot ja ilkivalta).

Radiokalustona meripelastuksen johtokeskuksessa on koko Suomen meripelastusvastuualueen tai meripelastuslohkon alueen kattavat VHF- ja MF-DSC-radiojärjestelmät sekä VHF- ja MF-radiopuhelinjärjestelmät. Päivystettävät VHF-kanavat ovat 70 (DSC) ja 16 sekä MF-taajuus 2187,5 kHz (DSC). Myös ilmailuradio ja NAVTEX-vastaanotin kuuluvat keskuksen radiokalustoon.

VIRVE-viestiyhteyksiä varten keskuksiin on sijoitettu VIRVE DWS-käyttöpaikat, ajoneuvoasemia sekä käsiradioita.

Valvontajärjestelmät

Meripelastustoimeen liittyvien valvontajärjestelmien tarkoitus on luoda keskukselle edellytykset seurata meriliikennettä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Keskus pysyy näin jatkuvasti tietoisena tapahtumista oman meripelastuslohkonsa vastuualueesta ja valmius reagoida mahdollisiin tapahtumiin pysyy korkealla. Keskuksella on käytössä seuraavia valvontajärjestelmiä;

- reaaliaikainen meritilannekuva,
- ilmatilannekuva sekä
- valvontakameroiden reaaliaikaista kuvaa.

Karttatasot

Meripelastuksen johtokeskukseen on sijoitettu ja siellä ylläpidetään seuraavia karttastoja;

- seinätaso(t), mikä kattaa Suomen meripelastusvastuualueen tai meripelastuslohkon vastuualueen. Tasolla on merkittynä myös merivartioalueiden ja merivartioasemien toiminta-alueet, evakuointikeskukset sekä evakuointipaikat,
- yleiskartat 1:200 000 tai 1:350 000 kattaen meripelastuslohkojen alueet,

- ilmailukartat 1:500 000,
- merikartat 1:50 000 kattaen meripelastuslohkojen alueet,
- topografikartat 1:50 000 kattaen oman meripelastuslohkon alueen,
- satamakartat 1:20 000 oman meripelastuslohkon satamista sekä
- kaupunkien opaskartat tarvittavassa laajuudessa.

Tallennusjärjestelmät

Meripelastustoimen johtokeskuksessa on puhelin- ja radioliikenteen tallennusjärjestelmät. Myös meritilanne- ja ilmatilannekuvaa ja valvontakameroiden kuvaa voidaan tallentaa.

Meripelastustoimen kirjallisuus

IMO on julkaissut listan julkaisuista ja asiakirjoista, joita tulisi pitää meripelastuksen johtokeskuksissa.

Ohessa keskeisimmät meripelastuksen johtokeskuksessa pidettävät kansainväliset julkaisut:

- International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS).
- International Convention on Maritime Search and Rescue (SAR), 1979, as amended
- International Aeronautical and Maritime Search and Rescue (IAMSAR) Manual, Volumes I, II and III.
- Amendments to the IAMSAR Manual (Volumes I, II and III)
- NAVTEX Manual
- International SafetyNet Manual
- Joint IMO/IHO/WHO Manual on Maritime Safety Information (MSI)
- International Code of Signals
- International Maritime Dangerous Goods (IMDG) Code, as amended
- IMDG Code Supplement: Emergency Procedures (EmS); Medical First Aid Guide (MFAG); Reporting Procedures; Packing Cargo Transport Units; Safe Use of Pesticides; INF Code and Appendix

3.4 Yhteistoiminta

3.4.1 Meripelastuksen johtokeskukset

Kansainvälinen perusta rannikkovaltioiden meripelastusjärjestelmille sekä yhteistoiminnalle merionnettomuuksien pelastustoimissa pohjautuu Kansainvälisen Merenkulkujärjestön (IMO) Hampurissa 1979 tehtyyn yleissopimukseen etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä, nk. Hampurin sopimukseen. Suomi liittyi sopimukseen 1986.

Meripelastustoimen osalta eri maiden kansalliset lainsäädännöt ja toteutus poikkeavat toisistaan, eikä esimerkiksi Itämeren alueen maissa ole kahta täysin samantyyppistä meripelastusjärjestelmää.

Suomi

Suomessa Sisäasiainministeriöön kuuluva Rajavartiolaitos on johtava meripelastus-viranomainen.

Suomen meripelastustoimen vastuualue on jaettu Länsi-Suomen ja Suomenlahden meripelastuslohkoihin merivartiostojen välisen lohkojaon mukaisesti.

Meripelastuksen etsintä- ja pelastustoimintaa johdetaan meripelastuksen johtokeskuksista. Länsi-Suomen meripelastuslohkolla Turussa toimii meripelastuskeskus Turku (MRCC Turku). Meripelastuskeskuksen alaisuudessa Vaasassa toimii meripelastuslohkokeskus Vaasa (MRSC Vaasa). Suomenlahden meripelastuslohkolla Helsingissä toimii meripelastuslohkokeskus Helsinki (MRSC Helsinki).

Ruotsi

Ruotsissa meripelastustoimesta vastaa merenkulkulaitos. Meripelastuskeskus sijaitsee Göteborgissa (MRCC Göteborg). Samoissa tiloissa sijaitsee myös Ruotsin kansallinen lentopelastuskeskus.

Viro

Virossa meripelastustoimesta vastaa Viron Rajavartiolaitos. Meripelastuskeskus sijaitsee Tallinnassa (JRCC Tallinna). Samoissa tiloissa sijaitsee myös Viron valtakunnallinen lentopelastuskeskus. Meripelastuslohkokeskukset ovat Narva-Jõesuussa (MRSC Narva-Jõesuu), Hiidenmaalla (MRSC Kärđla) ja Saarenmaalla (MRSC Kuresaare).

Venäjä

Venäjällä meripelastustoimen vastuuviranomaisena on liikenneministeriön meriliikenneosasto. Meripelastuskeskus sijaitsee Pietarissa (MRCC Pietari). Meripelastustehtäviin tarvittavat ilma-alukset pyydetään yleensä Moskovassa sijaitsevalta lentopelastuskeskukselta. Meripelastuslohkokeskuksia ei ole.

Latvia

Latviassa meripelastustoimesta vastaa merivoimat. Meripelastuskeskus sijaitsee Riiaassa (MRCC Riika). Lohkokeskukset sijaitsevat Liepajassa (MRSC Liepaja) ja Ventspilsissä (MRSC Ventspils).

Liettua

Liettuaassa meripelastustoimesta vastaa liikenneministeriön alaisuudessa Klaipedan satamahallinto. Meripelastuskeskus sijaitsee Klaipedassa (MRCC Klaipeda).

Puola

Puolassa meripelastustoimen järjestelyistä vastaa kaupallinen valtiollinen yritys. Meripelastuskeskus sijaitsee Gdyniassa (MRCC Gdynia). Meripelastuslohkokeskus sijaitsee Swinoujsciessa.

Saksa

Saksassa meripelastustoimesta vastaa Saksan meripelastusseura. Meripelastuskeskus sijaitsee Bremenissä (MRCC Bremen). Meripelastustehtäviin tarvittavat ilma-alukset hälytetään lentopelastuskeskuksen kautta.

Tanska

Tanskassa meripelastustoimesta vastaa puolustusministeriön alaisuudessa Tanskan merivoimat. Meripelastuskeskus sijaitsee Århusissa (JRCC Århus).

Norja

Norjassa meripelastustoimesta vastaa oikeus- ja poliisiministeriö. Meripelastuskeskukset sijaitsevat Stavangerissa (MRCC Stavanger) ja Bodøssä (MRCC Bodø). Pelastustoiminta on kokonaisuudessaan yhdistetty käsittäen meri- ja lentopelastustoimen sekä pelastustoimen maa-alueilla.

Muut maat

Kun halutaan yhteys toisen maan meripelastusjärjestelmään, otetaan suora yhteys ao. maan kansainvälisistä yhteyksistä vastaavaan meripelastuskeskukseen.

3.4.2 Pelastustoimi

3.4.2.1 Hätäkeskuslaitos

Hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan.

Suomessa on 15 hätäkeskusta eri puolilla maata, Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Hätäkeskuksen tehtävänä on ottaa vastaan pelastus-, poliisi-, sosiaali- ja terveystoimen toimialaan kuuluvia hätäilmoituksia sekä muita ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuuteen liittyviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen auttaville eri viranomaisille sekä muille yhteistoimintatahoille.

Hallinnollisen Hätäkeskusyksikön toimitilat ovat Porissa, sen tehtävänä on tukea, ohjata, valvoa sekä kehittää hätäkeskusten toimintaa.

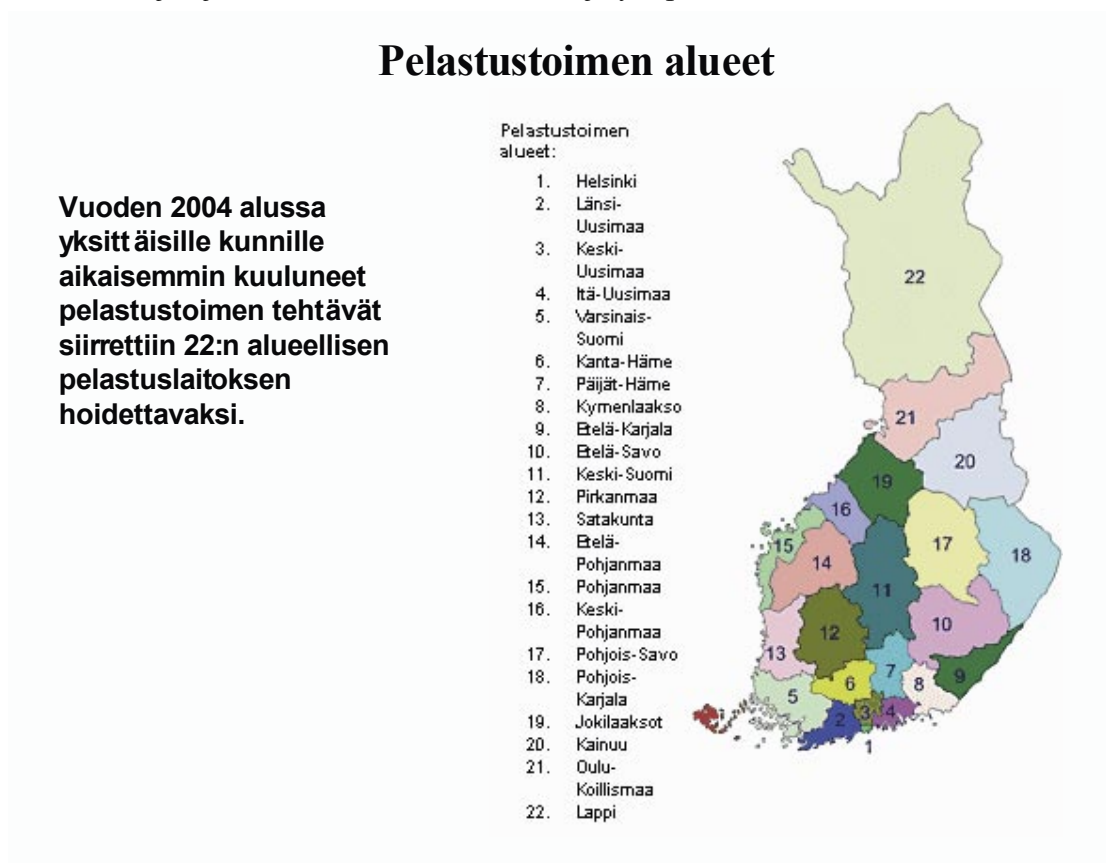
Hätänumerona toimii 112, jota käytetään kaikissa Euroopan maissa.

3.4.2.2 Alueelliset pelastuslaitokset

Alueelliset pelastuslaitokset osallistuvat meripelastustoimen tehtäviin tarjoamalla käytettäväksi niille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa omilla toiminta-alueillaan. Pelastuslaitoksen yksiköiden hälyttäminen tapahtuu hätäkeskuksen kautta.

Suomessa on 22 alueellista pelastuslaitosta, jotka huolehtivat pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä. Yksittäisillä kunnilla on kuitenkin velvollisuus järjestää sammutusvesihuolto, yleisten väestönsuojien rakentaminen ja kunnan omien poikkeusolojen johtokeskusten rakentaminen ja ylläpito.

3.4.3 Lentopelastuspalvelu

Ilmailuviranomaiset osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan käyttäen ilmailun pelastuspalvelujärjestelmää.

Ilmailuliikenteessä tapahtuvien vaaratilanteiden ja onnettomuuksien edellyttämässä pelastustoiminnassa yleinen johtovastuu ja siihen liittyvät järjestelyt kuuluvat ilmailuviranomaiselle siihen saakka, kun onnettomuuteen joutunut ilma-alus on paikannettu. Sen jälkeen toimintojen yleinen johtovastuu määräytyy onnettomuuspaikasta riippuen meripelastustoimea tai pelastustoimea koskevien säädösten mukaan.

Lentopelastuskeskus

Yhteistoiminta lentopelastuspalvelun kanssa hoidetaan Ilmailulaitoksen ylläpitämien kahden lentopelastuskeskuksen kautta. Tampereen lentopelastuskeskus (ARCC Tampere) toimii Etelä-Suomen lennonvarmistuskeskuksen (EFES) yhteydessä ja

Rovaniemen lentopelastuskeskus (ARCC Rovaniemi) toimii Pohjois-Suomen lennonvarmistuskeskusten (EFPS) yhteydessä. Lentopelastuskeskusten välisenä toimintarajana on Nurmes - Haapajärvi - Kalajoki -linja. Lentopelastuskeskuksessa lentopelastustoimia johtaa lentopelastusjohtaja.

3.4.4 Muut viranomaiset

3.4.4.1 Poliisi

Poliisi osallistuu meripelastustoimen tehtäviin tarjoamalla henkilöstöä ja kalustoa. Poliisin yksiköiden hälyttäminen tapahtuu hätäkeskuksen kautta.

Poliisin organisaatio on kolmiportainen. Poliisin yliohtona toimii sisäasiainministeriön poliisiosasto. Sen alaisuudessa toimivat mm. poliisin lääninjohdot (5 kpl) ja poliisin valtakunnalliset yksiköt.

Paikallispoliisitoiminta on hallinnollisesti sijoitettu kihlakuntiin (90 kpl). Kihlakuntien poliisilaitokset toimivat poliisin lääninjohtajan alaisuudessa.

Poliisi vastaa kadonneen henkilön etsinnästä maa- ja sisävesialueilla. Poliisi voi antaa sen toimintavastuulle kuuluvan maastoetsinnän tai sen osan rajavartiolaitoksen tai puolustusvoimien yksikön taikka koulutetun vapaaehtoisjärjestön suorittavaksi etsinnän kokonaisvastuun säilyessä kuitenkin poliisilla.

3.4.4.2 Merenkululaitos

Merenkululaitos valvoo merialuetta alusliikennepalvelujärjestelmän avulla onnettomuus- ja vaaratilanteiden havaitsemiseksi ja paikantamiseksi sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi sille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa.

Merenkululaitos on merenkulun turvallisuudesta, väylänpidosta ja merikartoituksesta sekä talvimerenkulun avustamisesta ja yhteysaluspalveluista vastaava viranomaisorganisaatio. Merenkululaitos vastaa myös meriliikenteen ohjauksesta ja luotsauksen järjestämisestä.

Merenkululaitos hankkii merenkulun varmistamiseen tarvittavat tuotannolliset palvelut perustetuilta liikelaitoksilta tai muilta yrityksiltä. Merenkululaitoksen keskushallinto toimii Helsingissä.

Päivystävä merenkuluntarkastaja

Päivystäviä merenkuluntarkastajia on virka-ajan ulkopuolella 2 kpl, joista toisen toimialue kattaa Suomenlahden ja Järvi-Suomen alueet sekä toisen Saaristomerellä ja Pohjanlahden alueet.

VTS

VTS eli Vessel Traffic Service tarkoittaa alusliikenteen ohjaus- ja tukipalvelua, jonka tarkoituksena on parantaa merenkulun turvallisuutta, edistää alusliikenteen sujuvuutta ja tehokkuutta sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja niistä mahdollisesti syntyviä ympäristöhaittoja.

VTS-keskusten valvonta-alueet kattavat kaikki rannikon kauppamerenkulun väylät sekä Saimaan syväväylän.

VTS-keskuksissa työskentelevät alusliikenneohjaajat seuraavat vastuualueidensa alusliikennettä ja ylläpitävät samalla reaaliaikaista meriliikenteen tilannekuvaa. Aluksille annetaan tietoa mm. VTS-alueen liikenteestä, väylien ja turvalaitteiden kunnosta sekä käytettävyydestä ja muista aluksien turvalliseen liikennöintiin vaikuttavista tekijöistä. Alusliikenneohjaajat voivat myös järjestellä liikennettä esimerkiksi lähtölupa- ja porrastusmenetelmien avulla sekä antaa tarvittaessa aluksille navigointiapua.

GOFREP

Suomenlahden alusliikenteen pakollinen ilmoittautumisjärjestelmä on nimeltään GOFREP (Gulf of Finland Reporting). Järjestelmä kattaa kansainvälisen merialueen Suomenlahdella ja sitä valvovat Suomi, Viro ja Venäjä yhteistyössä. Suomen osuuden hoitaa Suomenlahden meriliikennekeskus Helsingissä.

Suomenlahden kansainväliset vedet on jaettu yhteisellä sopimuksella kahteen valvonta-alueeseen. Viro (Tallinn Traffic) valvoo eteläistä sektoria ja Suomi (Helsinki Traffic) pohjoista sektoria. Suomenlahden itäistä aluetta, joka kuuluu Venäjän kansallisiin aluevesiin, valvoo venäläinen VTS-keskus (St Petersburg Traffic).

Kaikki alukset, joiden bruttovetoisuus on vähintään 300, ovat ilmoitusvelvollisia GOFREP:ille.

Turku Radio

Merenkululaitoksen rannikkoradioasema Turku Radio sijaitsee Nauvon Pärnäisissä.

Turku Radion tehtävänä on;

- varmistaa hätäradioliikenne,
- huolehtia radioturvallisuusliikenteestä, johon kuuluvat merenkulkuvaroitukset, sää- ja jäätiedotukset sekä liikenneilmoitukset merenkulkijoille,
- osallistua luotsinvälitykseen,
- ylläpitää tietokantaa vaarallisista lasteista ympäristöonnettomuuksien ehkäisemiseksi
- ilmoittaa laivatietoja jäänmurtajien tietoverkkoon,
- ottaa vastaan ja välittää EU:n asetusten mukaiset kalastusilmoitukset Suomen ja Baltian maiden kalastusvyöhykkeillä,
- toimia DGPS-vikailmoitusten vastaanottopisteenä ja ilmoittaa tarvittaessa vioista aluksille

- toimia merenkulun tukipalvelun MAS (Maritime Assistance Service) kansallisenä yhteyspisteenä,
- välittää radiomedical-puheluita (lääkäripuhelu) laivojen ja sairaaloiden välillä sekä
- hoitaa kaupallista rannikkoradioliikennettä (laivaradiopuhelut).

3.4.4.3 Puolustusvoimat

Puolustusvoimat valvoo merialuetta onnettomuus- ja vaaratilanteiden havaitsemiseksi ja paikantamiseksi alueellisen koskemattomuuden valvontaan liittyen sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi sille kuuluvaa erityisasiantuntemusta, henkilöstöä ja kalustoa.

Meripelastustoimen tehtävien osalta eniten käytännön yhteistyössä ovat merivoimien joukko-osastot, Saaristomeren Meripuolustusalue ja Suomenlahden Meripuolustusalue.

Saaristomeren meripuolustusalueen päätukikohta sijaitsee Turun Pansiossa ja Suomenlahden Meripuolustusalueen päätukikohta sijaitsee Upinniemessä. Meripuolustusalueet vastaavat vastuualueillaan merivalvonnan johtamisesta ja alueellisen koskemattomuuden turvaamisesta. Meripuolustusalueiden johtokeskukset ovat meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskusten tärkeimmät yhteistoimintatahot.

Puolustusvoimilla on myös meripelastuskäyttöön soveltuvia ilma-aluksia. Ilma-alukset hälytetään tehtäviin lentopelastuskeskuksen kautta.

3.4.4.4 Sosiaali- ja terveystieteelliset

Sosiaali- ja terveystieteelliset järjestävät ja ylläpitävät lääketieteellisen pelastustoiminnan palveluja sekä huolehtivat pelastettujen psykososiaalisesta huollosta. Toimet koordinoidaan pelastustapahtumassa siten, että mahdollistetaan pelastetuille niin hyvä lääketieteellinen ja fyysinen sekä psyykinen huolto kuin mahdollista.

Sosiaali- ja terveystieteellisten hälyttäminen tapahtuu hätäkeskuksen kautta tai erikseen sovitulla tavalla.

3.4.4.5 Ympäristöviranomaiset

Ympäristöviranomaiset vastaavat aluksista aiheutuvien alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä merionnettomuuksien yhteydessä muiden viranomaisten kanssa sen mukaan kuin aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa lainsäädännössä säädetään sekä antavat rajavartiolaitoksen käyttöön toimialaansa kuuluvaa asiantuntemusta.

Ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvat mm. Suomen Ympäristökeskus (SYKE) ja 13 alueellista ympäristökeskusta.

SYKE:n ympäristövahinkopäivystys

Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) ympäristövahinkopäivystys toimii ympäri vuorokauden. SYKE:n ympäristövahinkopäivystys kattaa mm. alusonnettomuudet, joihin voi liittyä öljyvahingon tai muun ympäristövahingon vaara, suuret öljy- ja kemikaalivahingot, tulvaonnettomuudet ja patovahingot. SYKE johtaa torjuntatoimia ympäristövahingon sattuessa avomerellä.

3.4.4.6 Onnettomuustutkintakeskus

Onnettomuustutkintakeskuksen (OTK) tehtävänä on tutkia ilmailu-, raide- ja vesiliikenneonnettomuuksien lisäksi millä tahansa alalla tapahtuneet suuronnettomuudet ja suuronnettomuuksien vaaratilanteet. Onnettomuudet tutkitaan turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi. OTK toimii Oikeusministeriön yhteydessä.

OTK tutkii Suomessa vesiliikenneonnettomuudet, jotka ovat tapahtuneet;

- Suomen aluevesillä,
- joissa osallisena on ollut suomalainen alus sekä
- myös vesiliikenteessä tapahtunut vaaratilanne voidaan tutkia

Veneilyssä tapahtunut onnettomuus tutkitaan kuitenkin vain, jos sen tutkiminen on erityisestä syystä perusteltua turvallisuuden lisäämiseksi tai uusien onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Vesiliikenneonnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkinnan tarkoituksena on onnettomuuksien ennaltaehkäiseminen. Vesiliikenneonnettomuuden tutkinnan ja tutkintaselostuksen tarkoituksena ei ole käsitellä onnettomuudesta mahdollisesti johtuvaa vastuuta tai vahingonkorvausvelvollisuutta.

3.4.4.7 Tulli

Tulli osallistuu meripelastustoimen tehtäviin tarjoamalla henkilöstöä ja kalustoa. Tullin aluehallinto muodostuu tullipiireistä.

3.4.4.8 Ilmatieteen laitos

Ilmatieteen laitos toimittaa meripelastustoimen käyttöön sää-, tuuli, merivedenkorkeus ja aallokkotietoja ja tuuliennusteita, jotka ovat meripelastustoimen suunnittelun kannalta tarpeellisia.

Ilmatieteen laitoksen palvelevalta meteorologilta voi pyytää tietoa säätilanteen kehittymisestä ja tukea sääriippuvaisten operaatioiden päätöksentekoon.

3.4.4.9 Merentutkimuslaitos

Merentutkimuslaitos keskittyy talvimerenkulun tarvitsemien jääpalveluiden tuottamiseen sekä Itämeren rehevöitymisen ja levä- ja ympäristömyrkkujen seurantaan.

Merentutkimuslaitos mittaa myös merivedenkorkeutta useilla mittausasemalla Suomen rannikolla, joissa osassa mitataan myös pintaveden lämpötilaa. Merentutkimuslaitos mittaa poijuillaan myös aallon korkeutta ja virtauksia sekä

laatii aaltoennusteita Itämerelle. Pohjoisen Itämeren ja Selkämeren aallokon sekä rannikkoalueiden vedenkorkeustiedotteet Merentutkimuslaitos laatii yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa. Lisäksi Merentutkimuslaitos ylläpitää meripelastuslain edellyttämää valmiutta antaa näytteenottoon, analysointiin, kulkeutumisen nusteisiin ja vaikutusarviointeihin liittyvää viranomaisapua onnettomuustilanteissa ja ympäristövahinkojen yhteydessä.

3.4.5 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (VAPEPA)

Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun eli VAPEPA:an kuuluu useita kymmeniä organisaatiota; esimerkiksi pelastustoiminta-, ensiapu-, tiepalvelu-, liikunta- ja maanpuolustusjärjestöjä. VAPEPA:n hälytysryhmiä on noin 1700 ja vapaaehtoisia noin 30 000.

Suomen Meripelastusseura koordinoi meri- ja järviolueella tapahtuvaa vapaaehtoista pelastuspalvelua.

Suomen Punainen Risti (SPR) koordinoi vapaaehtoista pelastuspalvelua pelastustoimen osalta erityisesti maa-alueilla.

Suomen ilmailuliitto koordinoi vapaaehtoista palolento- ja ilmapelastustoimintaa.

VAPEPA toimii vain viranomaisten käskystä, viranomaisten johtamana ja sellaisissa tilanteissa joissa viranomaisten omat resurssit eivät riitä. Suurin VAPEPA:n työskä valtakunnallisesti on osallistuminen merellä meripelastustoimen tehtäviin ja maa-alueilla kadonneiden henkilöiden etsintään.

Suomen Meripelastusseura

Suomen Meripelastusseura on valtakunnallinen vapaaehtoisen meri- ja järvipelastusyhdistyksen keskusjärjestö. Vuonna 2006 yhdistyksiä oli yhteensä 59 kappaletta, joista noin puolet toimii merialueella. Meri- ja järvipelastusseuroihin kuuluu yhteensä runsaat 12 000 jäsentä ja niillä on yli 140 pelastusalusta. Vapaaehtoinen meripelastuspalvelu on Rajavartiolaitoksen jälkeen merkittävin meripelastustoimen tehtävien suorittaja.

Ahvenanmaan Meripelastusseura

Ahvenanmaalla vapaaehtoisten meripelastajien toimintaa koordinoi Ahvenanmaan Meripelastusseura (Ålands Sjöräddningssällskap).

3.4.6 Varustamot

Varustamon turvallisuusjohtamisjärjestelmä

IMO:ssa on valmisteltu varustamotoiminnan turvallista johtamista ja alusten turvallisuusorganisaation toimintaa käsittelevä kansainvälinen turvallisuusjohtamisjärjestelmä, eli ISM-koodi (International Safety Management Code).

ISM-koodin mukaan varustamolla on oltava nimetty henkilö, jolla on suora yhteys varustamon ylimpään johtoon. Nimetyn henkilön vastuulle ja määräysvaltaan kuuluu kunkin aluksen toiminnan turvallisuuteen ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen liittyvät asiat.

3.4.7 Alusten ja satamien turvallisuutta koskeva lainsäädäntö

Kansainvälinen merenkulkujärjestön IMO:n on antanut terrorismin vastaiset määräykset, eli ISPS-säännön (International Ship and Port facility Security). ISPS-säännöstön pohjalta Suomeen on säädetty turvatoimilaki.

Rajavartiolaitoksen erityistehtäviin kuuluu muun muassa pitää yllä yhteyspistettä alusten ja satamarakenteiden turvauhkaa koskeville ilmoituksille ja turvahälytyksille sekä ilmoittaa niistä eteenpäin. Rajavartiolaitos myös vastaanottaa ja välittää suomalaisen aluksen turvahälytyksiä aluksen ollessa muuallakin kuin Suomen satamassa tai saapumassa Suomen satamaan. Hälytyksiä välitetään myös sellaisten valtioiden hallinnoille, joiden läheisyydessä alus liikennöi. Turvatoimilain tarkoitamana yhteyspisteenä toimii meripelastuskeskus Turku.

3.5 Tiedottaminen

3.5.1 Tavanomaiset merionnettomuudet

Tavanomaisissa meripelastustapahtumissa MRCC tai MRSC laatii tilanteen mukaisen tiedotteen. Tiedonvälitykseen käytetään mm. merivartiostojen internetsivuja ja multifax-jakeluja. Median edustajat ohjataan soittamaan puhelunsa erillisiin tiedotusnumeroihin ja normaalitapauksessa MRCC tai MRSC vastaa puhelimeen ja antaa tietoja myös puhelimitse.

3.5.2 Vakavat merionnettomuudet tai suuronnettomuudet

Vakavat onnettomuudet kiinnostavat suurta yleisöä ja tällöin nopea tiedottamisen aloittaminen on tärkeää.

Alkuvaiheen tiedottaminen

Alkuvaiheen tiedonvälitykseen on laadittu toimintaohjeet keskusten toimintasuunnitelmissa. Meripelastusjohtaja (SMC) vastaa alkutiedottamisen lisäksi tiedottamisesta niin kauan, kunnes suunnitelman mukainen lisähenkilöstö saapuu paikalle ja voi jatkaa tiedottamista.

Tiedottaminen alkutiedottamisen jälkeen

Alkutiedottamisen jälkeen tiedotusvastuun ottaa merivartiostojen toimintasuunnitelmissa mainittu lisähenkilö. Tämä henkilö aloittaa tiedottamisen ja tiedotusorganisaatiota vahvennetaan suunnitelman mukaisesti. MRCC tai MRSC voi myös vastata tiedotusvälineiden puhelimella tekemiin kyselyihin, mikäli pelastustilanteen johtaminen sen sallii.

Tiedotustilaisuudet

Tilanteeseen soveltuvin väliajoin järjestetään tiedotustilaisuuksia, joista annetaan tiedotusvälineille ennakoilmoitus hyvissä ajoin. Tiedotustilaisuus palvelee sekä viranomaisten, että mahdollisen onnettomuusaluksen varustamon tiedotustarvetta.

3.5.3 Tiedottamisessa huomioitavat asiat

- kaikessa tiedottamisessa on huomioitava salassa pidettävät asiat, kuten mahdolliseen rikostutkintaan liittyvät seikat sekä uhrien henkilöllisyys,
- onnettomuusalukselta, sen miehistöä ja matkustajia sekä pelastustoimintaa itse aluksella koskevasta tiedottamisesta huolehtii aluksen varustamo ja aluksen päällikkö,
- pelastustoimea ja evakuointikeskusta koskevasta tiedottamisesta vastaa ao. pelastusviranomainen,
- uhreihin ja pelastettuihin liittyvästä tiedottamisesta vastaa poliisi,
- onnettomuuden tutkinnasta tiedottaa onnettomuustutkintalautakunta,
- onnettomuuteen mahdollisesti johtaneista syistä ei esitetä arvailuja sekä
- kun ihmishengen pelastaminen on lopetettu ja onnettomuuden johtovastuu siirretty muulle viranomaiselle, siirtyy myös tiedotusvastuu johtovastuussa olevalle, jollei asiasta erikseen muuta sovita.

